

In memoriam

Kalló Dénes (1931–2017)

2017. március 23-án, 86 éves korában elhunyt Kalló Dénes vegyész-mérnök, a heterogén katalízis nemzetközileg elismert, tudós kutatója és oktatója.

Diplomáját a Veszprémi Vegyipari Egyetemen szerezte. 1953-tól 1956-ig a Magyar Ásványolaj- és Földgázkísérleti Intézet Szerves Kémiai Osztályán, illetve az egyetem Szerves Kémiai Tanszékén nagy nyomású katalitikus eljárásokkal foglalkozott. 1956-ban kezdte aspirantúráját a Magyar Tudományos Akadémia Központi Kémiai Kutató Intézetében (MTA KKKI) Schay Géza akadémikus vezetésével. Kandidátusi értekezését „n-Butén reakciók tanulmányozása alumínoszilikát-katalizátorokon” címmel 1962-ben védte meg. 1964–65-ben a Müncheni Egyetem Fizikai Kémiai Intézetében dolgozott Schwab professzor irányítása mellett. Katalitikus kutatásai folytatásaképp leginkább zeolitokon végbemenő szénhidrogén-átalakulások kinetikájának és mechanizmusának felderítésével foglalkozott. MTA doktori értekezését 1979-ben védte meg.

Foglalkozott továbbá természetes zeolitok környezetvédelmi alkalmazásával. Munkájáról mintegy 130 cikkben és könyvfejezetben számolt be. Nevéhez 13 szabadalom fűződik. 5 könyvnek volt társszerkesztője, illetve társszerzője. Közreműködése nélkül nem jött volna létre a hazai katalízistudomány kiemelkedő teljesítménye, a „Heterogén katalízis” című, 1966-ban megjelent könyv, melyet később angolul is kiadtak. Nyugdíjazásáig, 1996-ig, az MTA KKKI Szénhidrogénkatalízis Osztályának vezetője, majd az intézet tudományos tanácsadója volt. Mintegy 40 éven keresztül rendszeresen tartott előadásokat a Veszprémi Egyetemen, ahol 1982-ben lett címzetes egyetemi tanár. 1983-ban Akadémiai Díjat kapott, 1985-ben a Munka Érdemrend Arany Fokozatát nyerte el, 1995-ben az MTA neki adományozta a Varga József-emlékérmét, 1999-ben lett a Veszprémi Egyetem díszdoktora. Az MTA Kémiai Kutatóközpont 2006-ban a „Pro arte chimica” díjjal ismerte el munkásságát.

Halála nagy veszteség a zeolitkutatás, a katalízis és az egész kémiai tudomány számára.

Valyon József

Simonyi István

(1926–2017)

Simonyi István, a kémiai tudományok kandidátusa, az Egis Gyógyszergyár Nyrt. nyugalmazott minőségbiztosítási igazgatója életének 91. évében, 2017. április 2-án elhunyt.

A növekvő gyengeséget, a lassú távozást türelemmel viselte, mert érezte, hogy orvos fia és gyógyszerész lánya mindent megtesz érte. Mindent elrendezett maga körül, majd lelkét visszaadta a Teremtőnek.

Simonyi István a háború utáni nagy vegyész-nemzedék ismert szakembere volt, melynek a szakmai tudás mellett jó szervezőnek és közösségi embernek is kellett lennie. Szakterületének (az analitikának) és tudásának köszönhetően politikai és ideológiai megalkuvásokra sosem kényszerült, szellemi önállóságát kilencven éven át sikerült megőriznie. A nyugdíjazását követő keserű nyés mellőzöttség érzése néhány kollégája és tanítványa emberi gyengeségének eredménye volt.

A mai Egishez közeli Sashalmon született Simonyi István gyermekkorától kezdve vonzódott a kémiához, igen szorgalmas, tehetséges, jó vegyész-mérnök vált belőle. 1948-ban az országos hírnű gyógyszer-analitikus, Flóderer István (1907–1991) vette fel az akkori Dr. Wander gyógyszergyár analitikai laboratóriumába. Az analitikai kémia műveléséhez szükséges kiváló memória és rendszerező képesség mindkettejük sajátja volt, aminek egy különös eredménye (amit kevesen tudnak), hogy a kezdeti Wander és Egger korszakból származó, mappákba rendezett kutatási dokumentumok az 50-es, 60-as évek ritka irataival együtt a főosztályi pince rejtékén megmaradtak az utókor számára. Flóderer István

bevezette fiatal kollégáját a tudományos közéletbe is, a publikálás rendszeres művelésébe, ami később igen hasznosnak bizonyult számára.

Az analitika módszertana és eredményeinek átfogó értékelése vezetett a preparatív kémia és üzemi szintézisek kidolgozása felé. Simonyi István 55 szabadalom (és 84 elfogadott újítás) résztvevője volt és azon kevesek közé tartozik, akik idézett szerzők a híres Bruckner Győző-féle Szerves kémia tankönyvben is. Alkotó részese volt például a

chloramphenicol, a C-vitamin, az α -methyldopa, a tofisopam, a phenotiazin-származékok, a tamoxifen, a piroxicam, a trimethoprim és más számos hatóanyag szabadalmának. Egy, a saját ötletéből származó originális analgetikum (trimethoprim-analóg) sikerét, sajnos, akkori főnöke akadályozta meg.

Simonyi Istvánnak 81 tudományos közleménye jelent meg, és 1978-ban a kémiai tudományok kandidátusa címet is megszerzte. A SOTE Gyógyszerésztudományi Karával való kiváló együttműködés eredménye volt, hogy 1989-ben a Schulek-emlékérem kitüntetésre lett.

Jó, mondhatni baráti kapcsolatban volt a honi gyógyszerészeti és analitikai kémia professzoraival: az V. és VI. Magyar gyógyszerkönyv Kémiai Albizottságában Schulek Elemérrel, az ELTE, Végh Antal és Szász György professzorokkal, a SOTE, Pungor Ernő akadémikussal, a BME, valamint Nagy Gézával, a POTE tanszékvezetőivel. Ezek nem formális, hanem konkrét eredményeket és műszerfejlesztéseket eredményező kapcsolatok voltak.

Simonyi Istvánt 1957-ben az Analitikai laboratórium, majd 1963-ban az akkor alakult Minőségellenőrző főosztály vezetőjévé nevezték ki. A 170–180 fős főosztály része volt a *Böjthe Lászlóné* vezette Analitikai, a *Zukovics Józsefné* vezette Stabilitásvizsgáló, a *Krasznai István* vezette MEO, a *Zarándy Anikó* vezette Mikrobiológiai és a *Buda László*, majd *Ladányi László* által vezetett Fizikai-kémiai kutatólaboratórium. A gyár galenikus telephelyein működő analitikusok is a főosztály szervezetéhez tar-

toztak, mint például *Bridicska Margit, Flóris Géza, Fábri Gusztávné*.

Az V. és a VI. Magyar gyógyszerkönyv előírásainak betartása, majd 1976-ban a Nemzetközi Gyógyszer-felügyeleti Egyezményhez való csatlakozás, ami előírta az „ellenőrzött gyógyszergyártás” (Good Manufacturing Practice, GMP) bevezetését, hatalmas munkát és személyi, szervezési feladatot jelentett, s a főosztály jelentős növekedésével is járt. A GMP-elvek bevezetése a többi gyógyszergyárral való összehangolt munkát igényelt, és az Egis nemzetközi reputációjának is feltétele volt. A minőség-ellenőrző főosztályok az évek során minőségbiztosítási igazgatóságokká fejlődtek, csak az Egisben maradt (az új igazgató kinevezéséig) főosztály. Ennek vezetője volt a most elhunyt Simonyi István.

Nyugodjék békében!

Tömpe Péter

In memoriam Pap Lajos (1929–2017)

Április 8-án elhunyt Pap Lajos, a Debreceni Egyetem emeritus professzora, a Magyar Spektrokémiai Társaság egyik alapító tagja, meghatározó egyénisége, spektrokémikus kollégánk, jó barátunk.

Pap professzor Debrecenhez közel, Hajdúbagason született 1929. július 26-án. Elemi iskoláit szülőfalujában, középiskolát a debreceni Fazekas Mihály Gimnáziumban végezte. 1948-ban felvételt nyert a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem vegyész szakára. Tanulmányi eredményei alapján 1950-től demonstrátornak nevezték ki a Szeretlen és Analitikai Kémiai Tanszékre.

1952-ben szerzett vegyész diplomát. Az előírt egyéves gyakorlati időt Mádon, a Hegyaljai Ásványbánya Vállalatnál teljesítette. 1953–1962 között a debreceni Magyar Gördülőcsapágy Művek laboratóriumvezetőjeként, kutatómérnökeként dolgozott. A tudományos kutatás iránti érdeklődés már ebben az időszakban is jellemzte, közleményei jelentek meg. Eredményeit egyetemi doktori értekezésben foglalta össze, és 1958-ban megszerezte az egyetemi doktori címet. Disszertációjának címe: „Fotoemulziók ultrabolya érzékenyítéséről, különös tekintettel acélok foszfortartalmának színképelemzéses meghatározására”.

1962-ben Szarvas Pál professzor meghívására került vissza a Szeretlen és Analitikai Kémiai Tanszékre, ahol egyetemi adjunktusként megszervezte a műszeres analitikai részleget. Kutatásait a továbbiakban is ezen a területen folytatta. Vegyészek generációit oktatta, nevelte, akik közül számosan doktoráltak, lettek professzorok, vezetők a vegyiparban.

1968-tól 1970-ig a magyar geológiai expedíció geokémiai csoportját vezette Mongóliában, ahol vízkutatást végeztek, valamint stratégiaileg fontos fémek lelőhelye után kutattak sikerrel. 1975-ben védte meg az „Új fényforrások kialakításával kapcsolatos kísérletek nemvezető anyagok emissziós színképelemzéséhez, különös tekintettel a ritkaföldfémek meghatározására” című kandidátusi értekezését. 1976-tól egyetemi docensi kinevezést kapott. 1989-ben MTA doktori minősítést szerzett. Akadémiai doktori értekezésének címe: „Új rendszerű elektrotermikus és üregkátodos sugárforrások”. 1991-ben nevezték ki egyetemi tanárrá. Nyugdíjba vonulásakor, 1996-ban az egyetem professzor emeritusi címet adományozott neki.

Tudományos tevékenysége a spektroszkópiára koncentrált. E területen az emissziós színképelemzés állt hozzá a legközelebb, s ezen belül az ív- és szikraplazmában lejátszódó folyamatok foglalkoztatták. Az atomabszorpciós mérések megjelenésével a lángokban és az elektrotermikus atomizálókban folyó fizikai kémiai folyamatok s ezek analitikai vonatkozásai álltak érdeklődése középpontjában. Jellemző volt rá, hogy ha egy-egy drága nyugati műszer nem volt beszerezhető, megtervezte és hazai szakemberek bevonásával megépítette. Így épített IR-spektrométert, Y-plazmát, ICP-készüléket, iontoforézis berendezést. Az atomabszorpciós spektrométerekhez atomizáló egységeket és tápforrásokat tervezett és épített, és ezzel látta el az ország KÖJÁL-laboratóriumait, valamint vízügyi és környezetvédelmi intézeteket. Gyakorlati munkái mellett kutatásáról több mint 200 hazai és idegen nyelvű közleményben, előadásban számolt be. Kutatómunkája mellett igen szoros kapcsolatot ápol az iparral, mely a legutóbbi idő-kig fennállt. Közel 200 ipari kutatásnak volt a vezetője. Másfél évtizede a csontbetegségek nem műtéti úton való

kezelését szolgáló (*non invazív*) új módszer kidolgozásával foglalkozott, amit mostanra 16 közleménye, több diplomamunka és több PhD-doktori értekezés, valamint két hazai és egy nemzetközi szabadalma jelez.

Az oktatómunkát is szívügyének tekintette, fél évszázad alatt közel 150 diplomázó és 35 doktorandusz munkáját irányította. Az egyetemi oktatásban hazánkban az elsők között vezette be a Környezetvédelem című tantárgyat. 1987-től 2002-ig, azaz 15 évig „Környezetvédelmi és műszeres analitika” címmel 2 éves posztgraduális képzést szervezett és irányított. Mint emeritus professzor mindennap bejárt a tanszékre, órákat tartott, PhD-hallgatókat oktatott. Az utolsó perccig dolgozott, és halála előtt néhány nappal készült el a már csak kiadásra váró tankönyve „Bolygónk, vizeink, életünk védelme” címmel.

A szakma iránti mély elhivatottsága egyáltalán nem szigetelte el őt a külvilágtól. Érdeklődő és befogadó volt minden irányban. Nemcsak a kultúra, a művészet remekei kötötték le a figyelmét, de az egyszerű hétköznapi események, történetek is. Vallotta, hogy az élet kis örömeit is meg kell becsülni. Mások értékeit is felismerte, mindig volt biztató szava ezeknek az értékeknek a felmutatásához. Természetes kedvességgel, őszinte érdeklődéssel fordult az őt körülvevő munkatársak és azok családtagjai irányába is. Ahol tudott, amiben tudott, mindenkinek őszintén segített. Mindig lelkes örömmel üdvözölte rég nem látott ismerőseit, érdeklődve életük, sorsuk alakulása iránt.

Mi, kollégái és barátai szeretettel őrizzük Pap Lajos professzort az emléktünkben, aki gyakorlati analitikai elhivatottságával, tapasztalatával, aktivitásával, munkabíráásával példát mutatott az őt követő nemzedékeknek. Búcsúunk Tőle a Debreceni Egyetem Szeretlen és Analitikai Tanszéke, Természettudományi Kara és a Magyar Spektrokémiai Társaság, valamint a szakma minden Őt ismerő és tisztelő tagja nevében.

Posta József